

REBABNÂME

"Rebabin bütün unsurları
Allah'ı zikreder"

T.C.
Konya Valiliği
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

HZ. **Sultan Veled**
Mütercim: Niğdeli Hakkı Eroğlu

T.C.
Konya Valiliği
İl kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları
Yayın No: 214

REBABNÂME

Yazan
Hz. Sultan Veled

Mütercim
Niğdeli Hakkı Eroğlu

Osmanlı Alfabesinden Günümüz Alfabesine eviren
Amber Güneysel

Editör - Hazırlayan ve Sadeleřtiren
İsmail Koçak

Grafik tasarım
Emre Bařaran

Arka Kapak Fotođrafı
Kanikey Güvenç, Symbike Güvenç

n Kapak Resmi
Kasımpaşa Mevlevihanesi rebabilerinden, Saçlı Emir Efendi Camii ve tekke-
si řeyhi Hařimi Osman Efendi'nin torunu Süreyya Baba (19. yy)

Baskı, Cilt
Bahçıvanlar Basım A.ř.
Ankara Yolu zeri Bsan OSB. Yanı
10633 Sokak No:11 Karatay / KONYA
Tel: +90.332 3452424 (pbx)

Baskı Tarihi
I. Baskı :Kasım 2011 İstanbul
II.Baskı : Temmuz 2012 Konya

ISBN
978-605-359-917-3

Bilgi İçin:
Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Aziziye Mah. Aslanlı Kışla Cad. No:5 Karatay - Konya /Türkiye
Tel: +90.332. 353 40 21/22 - 351 10 74 Fax: +90.332.353 40 23 - 350 64 61
Web Site: www.konyakultur.gov.tr
E-Mail: konyatourism@kulturturizm.gov.tr

TAKDİM

Hız. Mevlâna'nın öğretileri üzerine kurulan Mevlevîliği müesseseseleştiren Bahâeddin Sultan Veled, 25 Nisan 1226'da Karaman'da dünyaya gelmiştir. Hız. Mevlâna, Semerkandlı Şeyh Şerefüddin'in kızı Gevher Hatun'la evliliğinden dünyaya gelen çok sevdiği oğluna "Sultânü'l-Ulemâ" (Âlimler Sultânı) olarak anılan babasının adını vermiştir.

Hız. Mevlâna'nın, babasının vefatından sonra Seyyid Burhâneddin Muhakkik Tirmizî'nin manevî terbiyesine girmesi gibi, Sultan Veled de, babasının Cenâb-ı Hakk'a vuslatının ardından Çelebi Hüsâmeddin'e tâbî olmuş; ancak Çelebi'nin vefatından sonra babasının makamına geçmiştir.

Âşık, ârif, âlim ve kâmil mürşidler vasıtasıyla uzun asırlar boyunca insanlığı güzelliğe, iyiliğe, doğruluğa, sevgiye, hoşgörüyeye, kısaca güzel ahlâka dâvet eden Mevlevîliğin; bunu gerçekleştirecek mekân, düstûr ve icrâ usûllerini mükemmel bir şekilde ortaya koymasında en büyük âmillerden biri şüphesiz hiç Sultan Veled'dir. Onu Ulu Ârif Çelebi ve Dîvâne Mehmed Çelebi gibi mühim şahsiyetler takip eder.

Aşkın gerçek hürriyet olduğunu idrâk eden, merkezinde aşk bulunan, etrafına da dalgalar hâlinde aşkı yayan Hız. Mevlâna'yı en iyi anlayan ve anlatan Sultan Veled, "Deldiğim inciler o akıp duran deryâdandır (Mesnevî), bu kitap (Rebabnâme) merd-i Hüdâ'nın (Hız. Mevlâna) övgüsü için yazılmıştır." diyerek beslendiği kaynağı açıkça belirtir.

Hakikaten Sultan Veled'in yazdığı eserler incelenir, daha çok dikkatlere sunulur ve istifade edilirse babasının izinde giden büyük bir şahsiyet olduğu hemen anlaşılacaktır.

Sultan Veled, "Eğer aşk ile aşkın gamı olmasaydı, bu kadar güzel sözleri kim söyleyecek ve kim işitecekti." diyerek babasının açtığı aşk şehrâhında yürüyecek, "Rebâbın, Cenâb-ı Hüdâvendigâra mahsus ve âit olduğunu" bile rek eserine rebabla başlayacak ve adını "Rebabnâme" koyacaktır. Rebab'taki iniltiyi ney'e nispetle daha da çoğaltarak...

Konya'da 2 Kasım 1312'de Hakk'a yürüyen Sultan Veled, Hız. Mevlâna'ya karşı duyduğu hürmet, bağlılık ve yolunu geliştirmek için harcadığı büyük gayretin bir mükâfatı olarak babasının kible tarafına yanına, adeta kucağına tevdi edilir. Bir bakıma baba oğul ney ve rebabla irşad faaliyetlerini bir başka hâlde devam ettirmektedirler.

Sultan Veled'in ve eserlerinin önemini idrâkle Rebâbnâme'yi Osmanlı Türkçesi'ne tercüme eden merhum Hakkı Eroğlu'nu rahmet ve minnetle anıyor; günümüz harflerine aktaran sayın Amber Güneysel ile sadeleştirerek yayına hazırlayan sayın İsmail Koçak'a şükranlarımı arz ediyorum. Çalışmadan bizi haberdar ederek eserin basımına vesile olan Türk Musikisini Araştırma ve Tanıtma Grubu Müdürü sayın Yrd.Doç.Dr. Rahmi Oruç Güvenç'e teşekkür de benim için ifâsı zevkli bir vazifedir.

"Hz. Mevlâna'nın 738. Vuslat Yıldönümü Uluslararası Anma Törenleri" kapsamında gerçekleştirilecek olan "Uluslararası Sultan Veled Sempozyumu"yla tevafuk ederek dikkatlerinize sunduğumuz bu eser için emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

"Aşkta kemâle erenler için zevâl yoktur." "Devlet, Hakk'a vâsıl olanındır." "İman zevk ve şevkten ibarettir." buyuran Sultan Veled'i rahmet, minnet ve şükranla anıyor, yolumuzu aydınlatacak "Rebabnâme"sini ehl-i dikkatin nazarlarına takdim etmekten büyük bir bahtiyarlık duyuyorum.

Vakt-i şerîfler hayrola...

Dr. Mustafa ÇIPAN
İl Kültür ve Turizm Müdürü

MÜTERCİMİN İFADESİ

Cenab-ı Hakk'ın tevfiğiyle tercümem 165 günde hitama erdi. Birçok kusur ve hataları bulunacağı muhakkaktır. Çünkü bürhan-ı kalemim gibi natamam bir lügat kitabından başka müracaatgahım yoktur. Tercümenin bütün ağırlığı lisan hakkındaki sathi bilgime yükleniyordu. Bu gayrı müsait şerait içinde böyle çetin bir işe girişmek çılgınca bir hareket sayılırdı. Bunu takdir etmemiş değildim. Hatta işin azameti karşısında ürküp kalmıştım. Fakat Allah'ın lütfu ve dostların teşviki, sonra da cehaletim bana cesaret verdi. "Başlanan iş başa çıkar." diyerek başladım. Hamdolsun başa çıktı. Birçok kusurlarıyla beraber bir eser meydana geldi.

"El özü inde kiramin nâsi makbulün"¹

Yüzüp geçdüm bu deryanın yüzünden
Eger dalsam muhakkak gark olurdum.

Mütercim Hakkı Eroğlu.

1 "Özür insanların cömertleri katında makbuldür."

ÖNSÖZ

“Aşk âlemine dair birçok sözler ve sırlar vardır ki ifade ve anlatımlara sığmaz. Hak Teala onları rebab gibi sazlardan ortaya çıkarır.”

Önsöze Rebabnâme’den alınan bu sözlerle başlamamız, kitabın mahiyetine dair söz söylemenin zorluğunu bir nebze olsun ifade edebilme çabasıdır. Bu nedenle sırrına vakıf olmanın müşküllüğü aşikâr olan bu eserin içeriğine dair değerlendirmeyi okuyucunun irfanına emanet etmekten başka bir yol olmadığını dile getirmekle yetinmek gerekliliğinin hoş görüyle karşılanacağını ümit ediyoruz.

Eserin mahiyet ve muhtevasından ziyade hazırlanma safhasına ilişkin bir değerlendirmeyle sözü Sultan Veled Hazretlerine bırakmaya gayret edeceğiz.

Yaklaşık bir buçuk yıl kadar önce, Yard. Doç. Dr. Rahmi Oruç Güvenç, yaptığı bir seminerde Rebabnâme’nin bir tercümesine ulaştıklarını ve sadeleştirilmesi gerektiğini dile getirdiğinde yetersizliğimize değil yol açanların kudretine yüzümüzü çevirdiğimizden olsa gerek bu zor işe talip olduk. Kitabın bu güne kadar gözlerden saklı kalmış olan Osmanlıcası Dr. Erşan Çırak tarafından kütüphaneden bulunmuş ve ilk okuması Amber Güneysel tarafından gerçekleştirilmişti. Metin bize kadar ulaştı. İlk çalışmanın ardından metnin yeniden okunması gerekliliğini gördük ve tekrar okuyarak sadeleştirmeye gayret ettik. Metinleri sadeleştirirken mümkün merteye sadık kalmaya çalıştık. Cümleler bu gün kullandığımız gramatik yapı açısından problemler gibi de görünse tercümedeki haliyle aktarmaya gayret ettik. Metnin aslında işaret edilen ayet ve hadisler ile bazı Arapça ve Farsça bölümlerin Türkçelerini bularak anlamlarını dipnotlarda vermeye çalıştık.

Sadeleştirme tamamlandıktan sonra elimizdeki tercümeyle kitabın Farsça aslıyla karşılaştırarak tercümenin güvenilirliğini anlamaya gayret ettik. Oluşan imkânlar bu konuda bizi fazlasıyla rahatlatacak kadar çok noktada mukayese yapma fırsatı verdi. Her bir makalenin giriş bölümleri ve kitabın birçok bölümünden birçok beyit Farsçasından tetkik edildi. Ve kusurlarıyla beraber de olsa elinizdeki sadeleştirilmiş metin ortaya çıktı.

Elinizdeki bu eser Amerika’dan, Afganistan’a kadar birçok kişinin emeğiyle oluştu. Her birinin ismini burada zikretme imkânı olmasa da her birine ayrı ayrı ve gönülden teşekkür ederiz.

Kitabın oluşumundaki en büyük etken elbette ki Rahmi Oruç Güvenç oldu. O olmasaydı bu gün rebabdan da Rebabname’den de bahsetmemiz belki mümkün olmayacaktı. Yapmış olduğu çalışmalarla tüm dünyada rebabın nağmelerinin gönüllere ulaşmasını sağladığı gibi yaptığı teşvik ve gerçekleştirdiği faaliyetlerle de Rebabname’nin oluşumuna vesile oldu. Kendisine teşekkür etmek bizim açımızdan cüretkârlık sayılır.

MÜTERCİMİN NOTU

Tuhfeti'l-Uşşak

Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde Cevri Dede'nin hall-i tahkikat, aynı füyuzat ve divan-ı havi kıymetli mecmua içerisinde şair ve katip "Mürtefi" namındaki kadr-i senası tarafından yazılmış Şeyh Neşati Dede Efendi'nin Tuhfeti'l-Uşşak'ı'nı gördüm.

Sultan Veled Efendimizin Rebabnamesi'nden 70 beyti alarak her birine 5 beyt-i Farisi söylemiş.

MÜTERCİM HAKKI EROĞLU

Ömer Fethi Gürer'in "Kapadokya'nın Başkenti Niğde" adlı eserinden ve Azmi Bilgin ile Mustafa Çiçekler'in hazırlamış olduğu "Gül Suyu-Gülistan Tercümesi" adlı eserlerden edindiğimiz bilgiler ışığında mütercim Hakkı Eroğlu'nun hayat öyküsü aşağıda özetlenmiştir.

1874 yılı Nisan ayında Niğde'nin Yenice Mahallesi'nde doğmuştur. Bak-
kal Hasan Ağa'nın oğludur. 1881'de ilk tahsiline başlayarak 1884 yılında sıb-
yan mektebinde hafız olmuştur. 1885 yılında girdiği rüştiyeden 1887 yılın-
da mezun olmuş, sonra medrese tahsili için 1889'da İstanbul'a gitmiştir. Üç
yıl öğrenim gördükten sonra Niğde'ye dönmüştür. Öğrenimini tamamlama-
k için 1892 yılında Kayseri'ye gitmiş ve orada sekiz yıl kalmıştır. Arap-
ça ve Farsça'yı çok iyi öğrenmiş, divan edebiyatına nüfuz etmiştir. 1900 yı-
linda Niğde'de Kalealtı İbtidaisi'ne öğretmen tayin edilerek, dokuz yıl bu il-
kokulda görev yapmıştır. Bu yıllarda ek olarak Niğde İdadisi'nde (lise) Fars-
ça öğretmenliği de yapmıştır. 1909'da idadi Türkçe grubu öğretmenliğine,
1916'da idadinin sultaniye çevrilmesi üzerine de okulun ilk kısmına başöğ-
retmen tayin edilmiştir. Bir ara politikayla uğraştığı gerekçesiyle Milli Eği-
tim Müdürü tarafından görevden alınmış, özellikle Adana Öğretmen Okulu
sömürü Mehmet Naci Ecer'in ve Niğde'de kendisini sevenlerin çabaları so-
nucunda 1920'de Darulhilafe Farsça ve edebiyat öğretmenliğine tayini ger-
çekleştirilmiştir. Darulhilafe'deki görevi sona erince üç yıl bir ticarethanede
kâtiplik yaparak geçimini sağlamış, 1926'da tekrar öğretmenliğe dönmüştür.
Niğde'nin Çamardı (o zamanki adı Maden) ilçesinde bir süre başöğretmen-
lik yaptıktan sonra Niğde'ye tayin olunmuş, Dumlupınar ve Sakarya ilko-
kullarında da görev yapmıştır. Şubat 1933'te emekli olmuştur. İl Genel Mec-
lisi üyesi iken felce yakalanmış, 04.07.1955 Pazartesi günü vefat etmiştir.

Başlıca eserleri şunlardır; Gül Suyu: Sa'di'nin Gülistan'ının tercümesidir.
Eserin ilk baskısı Niğde'de 1944 yılında yapılmıştır. Çiçek Bahçesi (Niğde
1945). Sa'di'nin Bostan'ının manzum bir tercümesidir. Sözün Özü (Niğde
1948). Feridüddin Attar'ın Pendname tercümesidir. Divan. Hakkı Eroğlu'nun
yazma Divan'ında 181 kıta, 52 rubai, 33 mesnevi, 19 gazel, 13 sone, 12 nazm,
13 beyit, 9 murabba, 4 kaside, 3 müseddes, 3 mısra, 2 tahmis, 2 muhammes
bulunmaktadır. İsmail Özmel'in, M. Naci Ecer'in Akpınar Dergisi'ndeki bir
yazısına dayanarak verdiği bilgiye göre Divan'da kıta sayısı 363, kaside sa-
yısı 5 olarak belirtilmiştir. Diğer sayılar aynıdır. Mecmua. Bu eserde tevhid,
na't, Hayyam rubailerinden mensur seçme tercümeler, meşhur Fars şairle-
rinin gazel ve kıtalarından seçmeler, sözlük, Farsça küçük bir gramer ve so-
nunda çeşitli nasihat ve seçme hikayeler bulunmaktadır.

Bunlardan başka Hakkı Eroğlu'nun Levha-i Saadet ve Sefalet, Bir Aile-
nin Felaketi, Melek, Tünel Eğlenceleri ve Bir Çimdik Tuz adını verdiği çeşit-
li eserleri de bulunmaktadır. Ayrıca bazı mecmualarda çocuk şiirleri de ya-
yınlanmıştır.